

A KIKÉPZÉSI SKÁLÁRÓL

A bíraskodás legmeghatározóbb alappillére egy csodálatos piramis, mely a ló kiképzése során tereli a lovat bizonyos nélkülözhetetlen elemeken át a csikóegyensúlytól a teljes összeszedettségben piaffozó lóig. Ez a hat követelmény, melyek egyike nélkül sem valósulhat meg a fiatal ló kiképzése a nagydíjig, egyfajta mankó lovasnak, edzőnek, bírónak egyaránt, de jelentheti azt a bizonyos kályhát is, amelyhez időről időre visszatérhet az ember, ha úgy érzi, elakadt az idomítólovaglás, vagy annak bírálata során.

BÍRÓI SZEMMEL

A bíró felé sokszor elvárás, hogy a lovas szemszögéből is szemlélje a helyzetet egy programlovaglás során, így hát azt hiszem, hasznos lehet, ha a lovas is látja magát „bírói szemmel”, ebben próbálok segíteni cikk-sorozatammal. A januári Pegazusban megjelent első rész témája a pontozás rendszere volt, ez a sorozat második része.

ÜTEM

A piramis alja, azaz minden értelemben vett alapja az ütem, erre épül a díjlovaglásban minden. A jármódok tiszta ütemének megőrzése nélkül nem beszélhetünk eredményes kiképzésről, ez az oka annak, hogy a bírálókat során az alaposztálytól nagydíjig minden szinten elsődleges elvárásaként jelenik meg az ütemesség. Minden lovas szakág, így a díjlovaglás hazai és nemzetközi szabályzata is azzal az elvvel kezdődik, mely szerint a sport során a ló egészsége és jóléte a legfontosabb. Amennyiben a ló bármely jármódjában ütemhiba jelenik meg, az két dologra vezethető vissza: lovaglástechikai hibára, vagy a ló sántaságára (és itt most a talajviszonyok egyenetlenségét nem feltételeztem). A bírós számára nagy felelősség annak megítélése, hogy egészen pontosan melyik esettel is áll szemben, ugyanis a sánta ló jóléte egyértelműen megkérdőjelezhető és lovasát kizárással kell büntetni.

Az ütemességet tekintve nem mindegy, hogy az egyenetlenség hol jelenik meg a ló mozgásában. A feszes háttal járó ló lovasa gyakran kézzel próbál korrigálni, aminek például ügetésben sokszor „billegés” az eredménye, a ló elveszíti az egyébként harmonikus kétütemű mozgás egyenetlenségét. Gyakran előfordul, klasszikus eset egy jól elindított középügetés felénél becsúszó ütemhiba, ami általában a lovas rossz időben alkalmazott rossz mozdulatának, vagy egyszerűen csak pillanatnyi egyensúlyvesztésének eredménye. Hajlítások, főleg oldaljárások lovaglásakor is jellemző, hogy a „kézzel igazítás” az ügetés ütemességének rovására megy, ilyen helyzetekben a bírós nem sántaságra gyanakszik, hiszen ha a ló a programban egyébként tisztán üget, a lovas bűneként könyveli el az egyenetlenséget. A láb- vagy hátfájással küzdő lovak akár mindhárom jármódban mutathatják a problémát az ütemesség elvesztésével, például a vágójuk négyüteművé válik, lépésük passzos vagy passzhatáros, de a legjellemzőbb az ügetés ütemességének szétesése a feladatok között. A sántaság tekintetében bizonytalan bírós általában azt a gyakorlatot követi, hogy megvárja a programban a „szarakat a kézbe kiráogatni” feladatot, ennek hiányában a sarkok és fordulók lovaglására fókuszál, hogy egyértelmű legyen

számára: a ló nem a lovas keze miatt egyenetlen.

Az ütemre épülő elengedettségek és támaszkodások együtt alkotják a ló alapképzésének megvalósulását, és bár a fiatal ló elindítása során ez egy folyamat, az alapszinten kiképzett ló négyszögben történő megjelenését követően bírálói szempontból már együttes elvárásaként jelenik meg mindhárom elem. Ezek aztán természetesen elkísérik a lovaszt a nagydíjig, és a kiképzés

gyelhető, hogy a ló és lovas elengedettsége összefüggésben van, a lovas állapotán sok múlik a ló megfelelő állapotának elérése szempontjából. Előfordul, hogy egy általánosságban jó állapotban lévő ló a program során olykor megfeszül bizonyos feladatokban vagy külső hatásra (pl. hirtelen zaj), ez a bírálókat során kevésbé húzza le a pontokat, mint a folyamatosan feszes háttal közlekedő ló. Az elengedettségek teljes hiánya mindenképpen negatívum a

FOTÓ: SOMOGYVÁRI ANETT

legmagasabb szintjén újra a kezdetekhez hasonló kiemelt szerepet kapnak, a bírósok ugyanis így állapíthatják meg, hogy a ló képzése helyes mederben zajlott-e, a kiképzési skálának megfelelően.

ELENGEDETTSÉG

Az elengedettségek jelentősége a lovaglás során a ló hosszú távú használhatósága, a „boldog atléta” státusz megőrzése szempontjából fontos. A jó állapotban lévő ló kellően laza és együttműködő, a bírós a látott programban nem érez „izzadtságsgagot”, azaz erőlködést sem a lovas, sem a ló részéről. Az elengedettségek követelménye a ló kíméletes képzését tartja számon, hiszen a lónak így van esélye megerősödni, izmait és ízületeit használni, és nem elhasználni – ellenben a folyton feszes állapot egy idő után fájdalmakat és akár tiltakozást is kiválthat. Nagyon gyakran megfi-

bírós számára, de ez a pontozásban általában a feladattal összefüggésben jelenik meg, például ha a feszes hát miatt kevésbé jól sikerül egy hajlítás vagy átmenet. Az elengedettségek egyértelmű jelein túl (pl. prüszkölés, lengő farok, előretartott fülek, lengő hát) a lovas ülése és segítségadása is sok mindent elárul a ló állapotáról.

TÁMASZKODÁS

A támaszkodás megítélésével folyamatosan együtt jár a keret vizsgálata is. Az ideálisan támaszkodó ló állandó kapcsolatban van a száron keresztül a lovas kezével, engedő tarkóval és kerek nyakkal, orrának vonalát mindig kissé a függőleges vonal előtt tartva. Korrekt támaszkodás nélkül sem előrelovagolni, sem rövidíteni nem lehet egy lovat úgy, hogy az ne okozzon károkat. A túl tág keret az összeszedettség felé vezető úton lehet akadály, hi-

szen a ló egyensúlyi állapotának megváltoztatásához szükséges a feligazítotttság. A szűk keret azonban sokkal gyakrabban előforduló hiba, általában a hátsó lábak kimaradásával és feszességgel is jár. Folyamatosan szűk keretben lovagolt ló a bírór számára azt a benyomást kelti, hogy a támaszkodás kialakításában a lovas keze túlságosan nagy szerepet játszik, a „hátról előre” lovaglás nem feltétlenül valósul meg. Azt a megállapítást szem előtt tartva, hogy a ló az egyensúlyozáshoz nagymértékben használja a nyakát, egy kézzel feligazított, összehúzott ló komoly hátránnyal indul egyensúlyának megtartását tekintve, és mindez természetesen az ütemességre és az elengedettségre is hatással van. Bizonyos feladatokban – pl. középügetés, középvágta – elvárás a keret kismértékben történő tágulása, sőt hiba ennek elmaradása. A támaszkodás folytonossága azonban minden jármódban és feladatban követelmény. Nagyon gyakran előforduló hiba,

hogy a programban a közléplés vagy nyújtott lépés feladatot a lovasok odadobott szárral hajítják végre – keverve a „szárrakat a kézből kirágatni” feladattal – ezáltal a bírór a lépés aktivitását, ütemét elbírálva a támaszkodás elvesztése miatt akár fél vagy egész ponttal kevesebbet is adhat.

LENDÜLET

A lendület bírálata sok esetben rendkívül relatív. Azért nehéz, mert a bírór csak a ló-

„A bírálatsorán az alaposztálytól nagydíjig minden szinten elsődleges elvárásként jelenik meg az ütemesség”

hoz magához tud viszonyítani a lendületesség megállapítása terén, és bár a nagy mozgással rendelkező lovak esetében elég jól elhatárolható a sietség a lendülettől, kisebb mozgású lovaknál ez kissé feladja a leckét. Lendületre a tolóerő kifejtése miatt van szükség, ami a lovat a későbbiekben a hordozóerő kialakítása felé segíti. Feltétele, hogy a ló a hátsó lábaival a súlypontja alá lépjen, ütemességét megtartva, legalább vízszintes egyensúlyt elérve. A lebegőfázissal rendelkező

jármódok (ügetés és vágta) bírálata során a hátsó lábak súlypont irányába történő előrelendítése, a mozgás harmonikussága és elasztikussága, a ló egyensúlya segít a lendületesség megítélésében. A lépés emiatt lendület hiányában aktivitással bír, ez mutatja a másik két jármódban is keresett szorgalmasságot, készséget. Az elejére esett ló mozgása nem lehet lendületes, hiszen a rossz egyensúlyi helyzet miatt sietléssel próbál kompenzálni, a hátsó lá-

bak pedig emiatt nem tudnak a súlypont alá lépni, kimaradnak.

EGYENESRE IGAZÍTOTTSÁG, ÖSSZESZEDETTSÉG

Az egyenesre igazítotttság és az összeszedettség a kiképzési skála piramisának tetején jelenik meg, szinte egymással karöltve. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a ló kiképzés során valahol ez a két dolog a végső cél. Mivel minden ló születésétől fogva ferde, a lovas a kezdetektől azon dolgozik, hogy lovát kiegyenesítse, és így elérve a tökéletes egyensúlyt, a teljes összeszedettségig erősítse, tornáztassa őt. Az összeszedett jármódok már a könnyűosztály szintű programokban kezdenek megjelenni, igazán azonban középosztálytól válnak hangsúlyossá, hiszen az itt végrehajtandó feladatok (pl. ugrásváltás, oldaljárások) feltétele egy bizonyos fokú összeszedettség. Bírálati szempontból a könnyűosztályban látható összeszedettség még engedékenyebb megítélés alá esik, inkább a kiképzés előrehaladásának helyes irányát hivatott mutatni. Közép- és nehézosztályú programokban azonban már elvárás a természetes feligazítotttság, a bírór a ló mozgásában és egyensúlyi állapotában a „hegyre fel” tendenciát keresi, ami a helyes képzéssel az egyhelyben piaffozó, teljes mértékben ültetett és egyenes ló képét vetíti elő.

ÁTENGEDŐSÉG

A kiképzési skála nulladik elemeként szokás emlegetni az átengedőséget, mint a képzés láthatatlan, mégis nagyon fontos elemét. Nem a piramis része, de ha az lenne, minden egyes szint mellé odairhatnánk, hiszen gyakorlatilag a ló maximális együttműködését jelenti lovasával a kiképzés elejétől a végéig. Legjellemzőbb tesztje a bírór számára a hátralépés, ez a feladat alapfoktól a nagydíjig minden szinten megjelenik és általa megítélhető a ló lovasa segítségével történő együttműködése és összhangja. Az átengedőség segít megvalósítani a lovas láthatatlan segítségét felé haladást, a teljes harmóniát, ami a díjlovaglást olyan kifinomulttá és a tánchoz hasonlóvá teszi.

Borosné Nagy Andrea Zsófia

II. osztályú (M szintű) bírór,
S1 szintű díjlovasversenyző